

Program hodowlany dla bydła rasy białogrzbieter

Obowiązuje od dnia 09 kwietnia 2025 r.

I. Cel programu hodowlanego:

Celem realizacji programu hodowlanego jest odtworzenie populacji bydła białogrzbieter i ochrona istniejącej puli genów tej rasy przy zachowaniu możliwie dużej zmienności genetycznej, utrwalenie cech funkcjonalnych takich jak: długowieczność, dobra płodność i zdrowotność, a także doskonalenie cech użytkowych bydła białogrzbieter zarówno w zakresie produkcji mleka jak i cech opasowych.

II. Szczegółowa charakterystyka rasy i wzorzec rasy

Bydło białogrzbieter było utrzymywane na wschodnich terenach Rzeczypospolitej na przełomie XIX i XX wieku. Pod względem cech użytkowości mlecznej i mięsnej zajmowało pośrednie miejsce między bydlęm polskim czerwonym i nizinym czarno-białym. Wśród rolników bydło to cieszyło się dobrą opinią jako wydajne i łatwe do utrzymywania. Po II Wojnie Światowej rasa ta nie była propagowana, w związku z czym jej pogłowie drastycznie spadało, a ostatnią osobą która zajmowała się tą rasą był prof. Pająk w latach 60-tych XX wieku.

W późniejszym okresie bydło to nie było wyróżniane jako odrębna rasa i nie była dla niego prowadzona księga hodowlana, w konsekwencji czego zostało uznane za wymarłe. Pod koniec XX wieku spotykane były sporadycznie w rejonie nadbużańskim pojedyncze sztuki bydła fenotypowo podobnego do bydła białogrzbieter, które były ostatnimi przedstawicielami tej rodzimej rasy bydła.

Do rasy białogrzbieter zalicza się bydło białogrzbieter pochodzenia krajowego utrzymywane głównie po wschodniej stronie Wisły. Jest to bydło w typie mięsno-mlecznym z dobrze zaznaczonym umięśnieniem, charakteryzujące się dużą wytrzymałością na złe warunki środowiskowe, odpornością na choroby, długowiecznością i dobrą płodnością. Mleko produkowane przez krowy tej rasy bydła charakteryzuje się wysoką zawartością białka, tłuszczu i suchej masy oraz bardzo dobrą przydatnością do przetwórstwa.

Wzorzec rasy białogrzbieter

- 1) wysokość w krzyżu: pierwiastki 130-135 cm, krowy dorosłej 135-140, buhaja dorosłego ok. 145 cm;

- 2) sylwetka: kształt ciała zbliżony do prostokąta, buhaje - żebra długie, szeroko rozstawione i dobrze wysklepione;
- 3) umięśnienie: wypukłe;
- 4) głowa i szyja: głowa ciężka, skrzyniasta, oczodoły o wysklepionym obramowaniu, szyja długa z wyraźnym podgardlem;
- 5) barki: dobrze umięśnione, dobrze przylegające łopatki, wyrostki grzbietowe kręgosłupa lekko wystające ponad łopatki;
- 6) klatka piersiowa: dobrze wysklepiona, nieco szersza w części tylnej, żebra szeroko rozstawione, kości żeber zaokrąglone długie, połączone łagodnie z łopatkami;
- 7) brzuch: głęboki i pojemny;
- 8) grzbiet: szeroki i prosty, prosta i szeroka partia lędźwiowa, umięśnienie dobrze zaznaczone;
- 9) zad: lekko nachylony, długi, szeroki, dobrze umięśniony, profile mięśni zwłaszcza udowych wypukłe, prosta nasada ogona;
- 10) nogi: kończyny krótkie, silne i prawidłowo ustawione, o silnej kości i wyrazistych stawach, prawidłowy kąt stawu skokowego i pęcinowego, wysoka piętko racicy, racica lekko rozwartą;
- 11) wymię: pojemne, zawieszenie tylne wysokie i szerokie, zawieszenie przednie wyraźnie wysunięte do przodu, dobrze połączone z powłokami brzuszными, o cienkiej skórze, delikatnie owłosionej z wyraźnie zaznaczonymi żyłami mlecznymi, równomiernie rozwiniętymi ćwiartkami, strzyki centralnie rozmieszczone na ćwiartkach, pionowo ustawione, cylindryczne; wymię czyste bez dodatkowych strzyków i przystrzyków;
- 12) wygląd ogólny: harmonijna, proporcjonalna budowa, u krów o nieco lepiej zaznaczonych cechach mlecznych, lecz równocześnie o dobrym umięśnieniu, u buhajów wykazująca cechy męskie, wigor, siłę; skóra średniej grubości, pokryta błyszczącą, jedwabistą sierścią, umięśnienie wypukłe, profile mięśni dobrze zaznaczone, drugorzędne cechy płciowe wyraźnie zaznaczone;
- 13) umaszczenie: niejednolite, czarne, rzadziej czerwone, z białym pasem na grzbiecie, wąskim na kłębie i rozszerzającym się ku zadowi, brzeg barwnego obrzeżenia nieregularny "poszarpany", brzuch i wewnętrzna strona nóg często łaciate lub mocno nakrapiane; na głowie przynajmniej czoło o umaszczeniu białym i koniecznie ciemna

śluzawica. Niedopuszczalne umaszczenie jednolite całej głowy (biała, czarna lub czerwona);

- 14) dopuszczalne są drobne odstępstwa od wzorca rasowego (przerwany biały pas, brak pełnego pigmentowania śluzawicy), które będą odnotowywane w rejestrze bydła białogrzbiatego „RB”, prowadzonym w formie elektronicznej przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie (zwanego dalej „rejestrem RB”). Jeżeli to odstępstwo od wzorca rasowego zostanie stwierdzone w kolejnych pokoleniach, to osobniki z taką wadą umaszczenia mogą nie zostać uznane za odpowiadające wzorcowi rasowemu, a tym samym będą mogły zostać wpisane do specjalnej klasy w księdze hodowlanej bydła białogrzbiatego prowadzonej dla zwierząt spełniających wymagania rodowodowe, ale nie spełniających wymagań dotyczących zgodności ze wzorcem rasy określonym dla bydła białogrzbiatego. Zwierzęta z tej klasy nie będą rekomendowane do dalszej hodowli.

III. Obszar geograficzny na którym realizowany będzie program hodowlany

Program hodowlany odtworzenia bydła rasy białogrzbiatej realizowany będzie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

IV. Sposób identyfikacji i sposób ewidencji rodowodów zwierząt hodowlanych czystorasowych

Bydło rasy białogrzbiatej jest oznakowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawą o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt. Identyfikacja zwierząt polega na porównaniu numeru identyfikacyjnego znajdującego się na kolczyku z numerem odnotowanym w dokumentacji hodowlanej. Zgodność umaszczenia z wzorcem rasy określa zootechnik oceny wartości użytkowej Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka (zwaną dalej PFHBiPM) w chwili zakładania dokumentacji hodowlanej w stadzie poddawany ocenie wartości użytkowej lub specjalista ds. prowadzenia ksiąg hodowlanych bydła rasy białogrzbiatej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Dla zwierzęcia posiadającego pochodzenie, rasę określa się na podstawie rasy rodziców i koduje za pomocą kodów literowych określonych w słowniku ras przez organizacje międzynarodowe ICAR i INTERBULL oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Dla bydła rasy białogrzbiatej stosuje się kod BG. W przypadku zwierząt nieposiadających udokumentowanego pochodzenia, rasę zwierzęcia określa się na podstawie jego umaszczenia

oraz typu i budowy i zapisuje za pomocą kodów literowych w prowadzonej dokumentacji hodowlanej.

Informacje o pochodzeniu zwierząt czystorasowych rasy białogrzbietej rejestrowane są w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM na potrzeby oceny wartości użytkowej, a także w rejestrze RB prowadzonym przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie. Urodzenie zwierzęcia rejestrowane jest przez zootechnika oceny podczas przeprowadzanego próbnego udoju, który wpisuje datę wycielenia matki zwierzęcia na obowiązującym dokumencie. Pochodzenie zwierzęcia po ojcu wskazanym przez hodowcę weryfikowane jest na podstawie informacji o pokryciach jego matki zgromadzonych w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM.

Pochodzenie zwierząt zapisane w dokumentacji hodowlanej jest weryfikowane poprzez procedurę potwierdzania pochodzenia, a także po ojcu, matce lub parze rodziców poprzez losowy wybór zwierząt, od których pobierany jest materiał biologiczny i przeprowadzane są badania markerów DNA.

Rodowód czystorasowych buhajów przeznaczonych do sztucznego unasiennienia i krycia naturalnego musi być uwiarygodniony poprzez potwierdzenie jego pochodzenia badaniem markerów DNA.

W przypadku gdy zwierzęta czystorasowe rasy białogrzbietej są wykorzystywane do pozyskiwania komórek jajowych i zarodków, ich pochodzenie powinno być weryfikowane badaniem markerów DNA.

Stosowane metody badania markerów DNA:

1. analiza polimorfizmu mikrosatelitarnego DNA - badania wykonywane przez Laboratorium Genetyki Molekularnej Instytutu Zootechniki-PIB w Krakowie

lub

2. analiza markerów genetycznych SNP (polimorfizm pojedynczego nukleotydu) - badania wykonywane przez:

- a. Laboratorium Genetyki Bydła PFHBiPM wraz z Centrum Genetycznym PFHBiPM;
 - b. Zakład Hodowli Bydła we współpracy z Laboratorium Genomiki Zakładu Hodowli Bydła Instytutu Zootechniki PIB w Krakowie,
- spełniają wymagania określone przez Międzynarodowe Towarzystwo Genetyki Zwierząt (ISAG).

V. Cele programu hodowlanego odtworzenia rasy białogrzbietej

Celem programu hodowlanego jest odtworzenie populacji bydła białogrzbiatego i uzyskanie w roku 2030 populacji liczącej minimum 2000 samic wpisanych do księgi hodowlanej. Zakłada się również, że w wyniku realizacji programu hodowlanego nastąpi ustabilizowanie cech fenotypowych (zgodnie z wzorcem rasy dla bydła białogrzbiatego), zachowanie istniejącej oryginalnej puli genów przy zapewnieniu możliwie dużej zmienności genetycznej populacji, a także utrwalenie korzystnych cech funkcjonalnych bydła, charakterystycznych dla tej rasy, takich jak: długowieczność, płodność i zdrowotność. Istotne jest również utrzymanie, a następnie poprawa, produkcyjności bydła białogrzbiatego na poziomie akceptowalnym przez hodowców. Ponieważ część populacji bydła białogrzbiatego nie będzie dojona, a bydło użytkowane będzie w kierunku produkcji mięsa, istotne będzie zachowanie (a w przyszłości również poprawa) jego dobrych cech opasowych i rzeźnych, a także utrzymanie dobrej płodności samic, zdrowotności cieląt, długowieczności oraz charakterystycznej dla tej rodzimej rasy odporności na trudne warunki środowiskowe.

Od drugiej połowy XX wieku bydło białogrzbiate nie było wyróżniane jako odrębna rasa i nie była dla niego prowadzona księga hodowlana, w konsekwencji czego zostało one uznane za rasę wymarłą. Pod koniec XX wieku spotykane były sporadycznie w rejonie nadbużańskim jedynie pojedyncze sztuki bydła fenotypowo podobnego do bydła białogrzbiatego, które były ostatnimi przedstawicielami tej rodzimej rasy bydła.

Na podstawie oceny fenotypowej, pomiarów zootechnicznych oraz badań genetycznych zidentyfikowano około 100 sztuk takiego bydła. Dało to podstawę do opracowania, przez prof. Zygmunta Litwińczuka w roku 2002 pierwszego programu hodowlanego, którego celem było odtworzenie bydła rasy białogrzbietej. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 16/2003 wydaną w dniu 20 stycznia 2003 r. uzyskał zgodę na otwarcie i prowadzenie rejestru dla bydła białogrzbiatego, w którym zarejestrowane były informacje o pierwszych zwierzętach fenotypowo odpowiadających wzorcowi rasowemu dawnego bydła białogrzbiatego. Zidentyfikowane zwierzęta utrzymywane były na terenie wschodniej Polski głównie w drobnych gospodarstwach indywidualnych, w których nie była prowadzona ocena wartości użytkowej. W 2003 roku do Rejestru Bydła Białogrzbiatego wpisanych było 25 krów i 3 buhaje. Wszystkie zwierzęta wpisane do rejestru w tym okresie nie posiadały znanego pochodzenia, a podstawowymi kryteriami ich rejestracji była zgodność z wzorcem rasowym oraz badania genetyczne, które potwierdziły ich odrębność genetyczną. Na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 210/2003 wydanej w dniu

31 lipca 2003 r. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie otworzył i rozpoczął prowadzenie księgi hodowlanej dla krów rasy białogrzbieter, do której wpisywane były krowy charakteryzujące się umaszczeniem i budową typową dla bydła białogrzbietero i potwierdzoną badaniami odrębnością genetyczną oraz cieliczki pochodzące po matkach wpisanych do księgi prowadzonej dla krów rasy białogrzbieter i ojcach wpisanych do rejestru dla bydła białogrzbietero. Były to pierwsze zwierzęta o znanym pochodzeniu zarejestrowane w księdze hodowlanej. Od początku realizowania programu odtworzenia bydła białogrzbietero liczba zwierząt wpisanych do księgi hodowlanej stale się zwiększa (Tabela 1).

Tabela 1. Stan krów białogrzbieter w księgach hodowlanych

Rok	Liczba krów wpisanych do księgi	Rok	Liczba krów wpisanych do księgi
2003	5	2014	410
2004	40	2015	467
2005	68	2016	506
2006	93	2017	567
2007	146	2018	629
2008	183	2019	669
2009	245	2020	784
2010	290	2021	895
2011	312	2022	1073
2012	339	2023	1147
2013	384		

Jednak z uwagi na fakt, że po 20 latach realizacji programu odtworzenia rasy populacja krów rasy białogrzbieter hodowlanej wpisanych do księgi hodowlanej wynosi jedynie 1147 krów, to do księgi tej rasy w dalszym ciągu wpisywane są zwierzęta bez znanego pochodzenia, odpowiadające wzorcowi rasowemu bydła białogrzbietero oraz posiadające pozytywny wynik badania genetycznego potwierdzającego ich przynależność do tej rasy. Z każdym rokiem realizacji programu odtworzenia rasy liczba zwierząt nieposiadających udokumentowanego pochodzenia po swoich przodkach wpisanych do księgi jest mniejsza, ale nadal stanowią one kilkanaście procent populacji wpisanej do księgi hodowlanej.

Ponieważ populacja bydła białogrzbiatego składa się ze zwierząt odpowiadających fenotypowo wzorcowi rasy to z kojarzeń takich zwierząt nadal rodzi się pewna liczba cieląt o „niewłaściwym umaszczeniu” tj. niezgodnym z wzorcem rasy określonym dla bydła białogrzbiatego. Zwierzęta te pomimo pochodzenia po rodzicach wpisanych do księgi hodowlanej prowadzonej dla rasy białogrzbietej nie odpowiadają wzorcowi rasy i są rejestrowane w specjalnie wyodrębnionej klasie w księdze przeznaczonej dla zwierząt spełniających wymagania rodowodowe, ale nieodpowiadających wzorcowi określonymu dla bydła białogrzbiatego. Do księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej wpisywane są również krowy, które z powodu nie prowadzenia w przeszłości księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej, zostały wpisane do ksiąg hodowlanych prowadzonych dla innych ras: polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, polskiej czarno-białej lub polskiej czerwono-białej. Z chwilą rozpoczęcia prowadzenia księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej krowy, które posiadały umaszczenie zgodne z wzorcem dla rasy białogrzbietej oraz stwierdzoną odrębność genetyczną, zostały przeniesione do księgi hodowlanej prowadzonej dla krów rasy białogrzbietej, a fakt wcześniejszego wpisania tych zwierząt do innych ksiąg hodowlanych potwierdza dokumentacja hodowlana prowadzona na potrzeby księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej (informacja o wpisie przodków zwierzęcia do innych ksiąg hodowlanych).

Buhaje i krowy uznane za założycieli rasy

Pierwszymi buhajami białogrzbiętymi uznanymi za odpowiadające wzorcowi rasowemu, które zostały zarejestrowane w księdze hodowlanej i które były dawcami nasienia powszechnie używanymi do kojarzeń z krowami rasy białogrzbietej były buhaje: Jakon, Stefan i Laskar. Do 31 grudnia 2023 r. w księdze hodowlanej zarejestrowanych zostało 74 buhajów, z których 14 nie posiadało znanego pochodzenia. Spośród nich za założycieli rasy, którzy pozostawili po sobie liczne potomstwo uznać należy dwanaście buhajów (Chalem, Jakon, Stefan, Laskar, Jak, Gryf, Rybak, Zając, Włodek, Głazej, Piast, Głaz). Kolejne dwa buhaje tj. Kuźma i Sapek, z racji pozostawienia bardzo nielicznego potomstwa, nie miały tak znaczącego wpływu na odtwarzaną populację. Od 12 głównych założycieli, którzy zostali uznani za zwierzęta czystorasowe i wpisani do sekcji głównej księgi hodowlanej na podstawie odstępstwa, o którym mowa w art. 19 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012, utworzone zostały linie ojcowskie. Buhaje uznane za założycieli rasy zostały wyróżnione poprzez dodanie w ich nazwie po imieniu buhaja litery „O”. Konsekwencją skorzystania z możliwości wpisania buhajów uznanych za założycieli rasy do sekcji głównej księgi hodowlanej było dokonanie

korekty informacji o wszystkich zwierzętach wpisanych do księgi hodowlanej, w tym również potomków buhajów uznanych za założycieli rasy, z których 9 posiada już znane pochodzenie po rodzicach i dziadkach (Wodnik, Jorgus, Wronek, Malarz, Jukon, Makler, Gekon, Jork, Gilbert) i wpisanie ich do sekcji głównej księgi hodowlanej.

W celu zachowania dużej zmienności i różnorodności genetycznej w selekcji buhajów białogrzbietych przyjęto zasadę zastąpienia, tzn. po każdym buhaju zakwalifikowanym do wykorzystania w rozrodzie do księgi hodowlanej, a więc również do wykorzystania w dalszej hodowli, wpisywany jest z reguły tylko jeden jego syn. Pozwala to na prowadzenie ostrej selekcji urodzonych synów i przeznaczenie do dalszego rozrodu jedynie zwierząt, które najbardziej odpowiadają przyjętemu wzorcowi rasy i gwarantują przekazanie na potomstwo cech, które pozwolą najlepiej zrealizować założony cel hodowlany.

Ze względu na ograniczoną liczebność populacji zwierząt odpowiadających wzorcowi rasy określonego dla bydła białogrzbiatego, oprócz buhajów uznanych za założycieli rasy niezbędnych do realizacji programu hodowlanego odtworzenia rasy białogrzbiętej, za założycielki rasy mogą zostać uznane również krowy o pożądanym cechach budowy charakterystycznych dla bydła tej rasy, które w ocenie prowadzącego księgę hodowlaną są niezbędne do realizacji programu hodowlanego. Krowy uznane za założycielki rasy, na zasadzie odstępstwa o którym mowa w art. 19 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012, będą mogły zostać uznane za zwierzęta czystorasowe i wpisane do części głównej księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbiętej. Krowy te zostaną wyróżnione poprzez dodanie w ich nazwie po imieniu litery „M”.

Z uwagi na fakt, że rasa białogrzbieta jest rasą odtwarzaną, małąliczną i została uznana przez Instytut Zootechniki-PIB w Krakowie za rasę zagrożoną, na zasadzie odstępstwa, o którym mowa w art. 21 ust. 7 rozporządzenia 2017/1012, do unasieniania krów i jałowic rasy białogrzbiętej przeznaczonych do dalszej hodowli, wykorzystywane będzie nasienie buhajów rasy białogrzbiętej, które zostały uznane przez prowadzącego księgę hodowlaną za niezbędne do realizacji programu hodowlanego i które nie zostały poddane ocenie genetycznej. Nasienie od buhajów rasy białogrzbiętej pobierane jest i przechowywane w centrach pozyskiwania lub centrach przechowywania nasienia zatwierdzonych do celów wewnątrzunijnego handlu nasieniem zgodnie z prawem Unii Europejskiej dotyczącym zdrowia zwierząt. Od każdego buhaja zakwalifikowanego do wykorzystania w sztucznym unasienianiu krów rasy białogrzbiętej pobieranych jest około 2000 porcji nasienia, które jest wykorzystywane przede wszystkim do unasieniania krów uczestniczących

w realizacji programu hodowlanego. Buhaje rasy białogrzbieter, które zostały wyznaczone do kojarzeń z krowami uczestniczącymi w realizacji programu hodowlanego są używane w całej populacji bez względu na kierunek w jakim użytkowane są krowy. Dopuszcza się również stosowanie krycia naturalnego jałówek i krów buhajami wpisanymi do sekcji głównej księgi hodowlanej rasy białogrzbieter pod warunkiem, że ich pochodzenie zostało potwierdzone wynikiem badania markerów DNA.

Podstawą selekcji krów i buhajów uczestniczących w realizacji programu hodowlanego jest stabilizacja fenotypowa, czyli wybór zwierząt na rodziców przyszłego pokolenia zgodnych z wzorcem rasowym bydła białogrzbietero oraz analiza ich rodowodów pod kątem oceny stopnia spokrewnienia zwierząt oraz ich użytkowości. Na podstawie tych informacji wybierane są krowy przeznaczone na matki następnego pokolenia buhajów oraz krowy przeznaczone do dalszej hodowli.

Przy podejmowaniu decyzji o kojarzeniach indywidualnych bierze się pod uwagę:

- spokrewnienie kojarzonych zwierząt – zaleca się aby krowy i buhaje kojarzone indywidualnie nie miały wspólnych przodków w pokoleniu rodziców i dziadków;
- w miarę możliwości zaleca się wykorzystywanie nasienia buhajów ze wszystkich zachowanych linii genetycznych ojców założycieli, po to żeby w kolejnych pokoleniach zachować pełną pulę oryginalnych genów rasy białogrzbieter.

Przy doborze zwierząt do kojarzeń wykorzystywane będą również informacje w zakresie:

- 1) cech typu i budowy, w tym w szczególności takich cech jak: kaliber i pojemność, typ i budowa, nogi i racice, a także wymię i umięśnienie;
- 2) wyników oceny wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mleka oraz, w przypadku krów użytkowanych w kierunku produkcji mięsa – wyników oceny wartości użytkowej w zakresie cech opasowych i rzeźnych.

Krowy przeznaczone na matki następnego pokolenia buhajów wybierane są na podstawie prezentowanego typu użytkowego i zgodności ze wzorcem rasowym. Z uwagi na potrzebę poprawy wydajności krów rasy białogrzbieter, która w 2023 roku wynosiła 3922 kg mleka, 175 kg tłuszczu, 138 kg białka, o zawartości 4,07 % tłuszczu i 3,38 % białka, podejmując decyzję o wyborze krów na matki następnego pokolenia buhajów bierze się również pod uwagę ich wydajność mleczną z uwzględnieniem zawartość białka i tłuszczu w mleku.

Ponieważ rasa białogrzbieta jest rasą rodzimą, która od wieków występowała na terytorium Polski to od samego początku realizacji programu jej odtworzenia została objęta programem ochrony zasobów genetycznych, a realizowany dla tej księgi hodowlanej program hodowlany odtworzenia rasy jest równocześnie programem ochrony jej zasobów genetycznych. Z uwagi na dwukierunkowy typ użytkowy (mięsno – mleczny) była białogrzbieta oraz duże różnice w wydajności mleka krów białogrzbietych, część populacji krów może być użytkowana jako krowy mamki do produkcji żywca w stadach o mięsnym kierunku użytkowania.

VI. Informacje o decyzjach podjętych na podstawie rozporządzenia oraz dopuszczalnych odstępstwach.

1. Dopuszcza się możliwość wydawania świadectw zootechnicznych dla wprowadzanego do handlu materiału biologicznego pochodzącego od czystorasowych zwierząt rasy białogrzbieta przez centra pozyskiwania lub przechowywania nasienia lub zespoły pozyskiwania lub produkcji zarodków, zatwierdzone do celów wewnątrznijnego handlu zgodnie z prawem Unii Europejskiej dotyczącym zdrowia zwierząt, z zastrzeżeniem spełnienia warunków, o których mowa w art. 31 ust. 1 rozporządzenia 2016/1012. Świadectwa zootechniczne dla nasienia, zarodków czy komórek jajowych mogą być wystawiane przez zatwierdzone centra pozyskiwania lub przechowywania nasienia lub zespoły pozyskiwania lub produkcji zarodków, na podstawie aktualnych informacji o dawcach materiału biologicznego zawartych w świadectwach zootechnicznych wystawionych przez UP w Lublinie. Lista centrów pozyskiwania lub przechowywania nasienia, które będą mogły wydawać świadectwa zootechniczne dla materiału biologicznego została określona w załączniku nr 1 do programu hodowlanego.
2. Na zasadzie odstępstwa, o którym mowa w art. 21 ust. 7 rozporządzenia 2016/1012, do sztucznego unasieniania krów rasy białogrzbieta może być wykorzystywane nasienie buhajów rasy białogrzbieta uznanych przez prowadzącego księgę hodowlaną za niezbędne do realizacji programu hodowlanego dla rasy białogrzbieta, które nie zostały poddane ocenie genetycznej.
3. Na podstawie art. 27 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012 Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie wskazał PFHBiPM do:

- 1) prowadzenia oceny wartości użytkowej bydła białogrzbietego zgodnie z opracowaną przez nią metodyką oceny wartości użytkowej bydła typu użytkowego mięsno-mlecznego w zakresie cech produkcji mleka i cech produkcji mięsa;
 - 2) gromadzenia w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM danych z oceny wartości użytkowej bydła białogrzbietego i zapewnienia ich poprawności i wiarygodności. Techniczną obsługą informatyczną systemu (na zlecenie PFHBiPM) zajmuje się ZETO SOFTWARE Sp. z o.o. w Olsztynie.;
 - 3) przeprowadzania obliczeń, generowania i dostarczania hodowcom bydła białogrzbietego wyników oceny wartości użytkowej oraz publikowania ich i udostępniania w wersji on-line;
 - 4) gromadzenia w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM informacji o pochodzeniu zwierząt wpisanych do księgi hodowlanej prowadzonej dla bydła rasy białogrzbietej zgodnie z zakresem określonym w programie hodowlanym dla rasy białogrzbietej;
 - 5) zapewnienia możliwości generowania i wydruku świadectw zootechnicznych dla zwierząt czystorasowych oraz zaświadczeń potwierdzających ich pochodzenie dla pozostałych zwierząt rasy białogrzbietej na podstawie informacji zawartych w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM, z zastrzeżeniem, że za wiarygodność i prawidłowość danych dotyczących pochodzenia zwierząt odpowiada Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie prowadzący księgę hodowlaną dla bydła rasy białogrzbietej.
4. Na zasadzie odstępstwa, o którym mowa w załączniku II Część 1 Rozdział III pkt 2 rozporządzenia 2016/1012, w okresie realizacji programu odtwarzania i zachowania bydła rasy białogrzbietej, w zakresie koniecznym do realizacji zatwierdzonego programu hodowlanego, do sekcji głównej księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbietej wpisywane będą zwierzęta rasy białogrzbietej pochodzące po rodzicach i dziadkach wpisanych do sekcji głównej lub zarejestrowanych w sekcji dodatkowej księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbietej, które zostały uznane przez UP w Lublinie za niezbędne do zapewnienia prawidłowego rozrodu w populacji bydła białogrzbietego pod warunkiem, że ich pochodzenie zostało potwierdzone badaniem markerów DNA.
5. Na zasadzie odstępstwa, o którym mowa w art. 19 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012, w okresie realizacji programu odtworzenia i zachowania rasy białogrzbietej, do sekcji głównej księgi krów i sekcji głównej księgi buhajów będą wpisywane zwierzęta rasy

białogrzbietej, które zostały uznane przez prowadzącego księgę hodowlaną za posiadające cechy odtwarzanej rasy i niezbędne do realizacji programu hodowlanego.

6. Na potrzeby weryfikacji pochodzenia zwierząt wpisywanych do księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej stosowane są metody:
 1. analiza polimorfizmu mikrosatelitarnego DNA - badania wykonywane przez Laboratorium Genetyki Molekularnej Instytutu Zootechniki-PIB w Krakowie lub
 2. analiza markerów genetycznych SNP (polimorfizm pojedynczego nukleotydu) - badania wykonywane przez:
 - a. Laboratorium Genetyki Bydła PFHBiPM wraz z Centrum Genetycznym PFHBiPM;
 - b. Zakład Hodowli Bydła we współpracy z Laboratorium Genomiki Zakładu Hodowli Bydła Instytutu Zootechniki PIB w Krakowie,

VII. System generowania, rejestrowania, przekazywania i wykorzystywania wyników oceny wartości użytkowej.

Ocenie wartości użytkowej podlegają samice rasy białogrzbietej, które rozpoczęły pierwszą laktację lub pierwszą znaną laktację. Dane pochodzące z oceny wartości użytkowej zwierząt gromadzone są w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM na potrzeby oceny wartości użytkowej oraz ksiąg hodowlanych.

Ocena wartości użytkowej bydła rasy białogrzbietej prowadzona jest na zlecenie hodowcy na podstawie umowy zawartej pomiędzy PFHBiPM, a hodowcą (właścicielem, posiadaczem zwierząt). W zależności od kierunku użytkowania bydła rasy białogrzbietej ocena wartości użytkowej może być prowadzona w zakresie cech produkcji mleka lub cech produkcji mięsa.

Oceną wartości użytkowej obejmuje się zwierzęta oznakowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej oraz ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz które zostały zidentyfikowane przez porównanie numeru identyfikacyjnego na kolczyku z numerem odnotowanym w dokumentach hodowlanych i w paszporcie o ile został wydany.

Dla wszystkich ocenianych zwierząt użytkowanych w tym samym kierunku, stosuje się taką samą metodę oceny.

Stosowane przez PFHBiPM metody oceny wartości użytkowej bydła rasy

białogrzbietej są zgodne z wytycznymi ICAR i odpowiadają zapotrzebowaniu polskich hodowców.

Ocena wartości użytkowej bydła rasy białogrzbietej w zakresie cech produkcji mleka obejmuje:

W stadach ocenianych w kierunku cech produkcji mleka ocena wartości użytkowej obejmuje:

- 1) ocenę użytkowości mlecznej określaną na podstawie danych z próbnego udoju;
- 2) ocenę użytkowości rozplodowej;
- 3) ocenę typu i budowy;
- 4) ocenę cech funkcjonalnych.

Oceną wartości użytkowej bydła obejmuje się wszystkie zwierzęta utrzymywane w stadzie, stosując dla wszystkich ocenianych zwierząt taką samą metodę oceny, która związana jest z system udojowym stosowanym w stadzie. W przypadku stad z robotem udojowym wybór metody dla krowy ocenianej jest ograniczony do metod dedykowanych dla tego systemu doju.

Metody oceny wartości użytkowej bydła rasy białogrzbietej stosowane przez PFHBiPM

Ocena wartości użytkowej bydła rasy białogrzbietej prowadzona jest przez PFHBiPM dwoma systemami oceny:

- metodą A - gdzie osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie próbnego doju i zgromadzenie wszystkich niezbędnych informacji jest przeszkolony i uprawniony pracownik organizacji prowadzącej ocenę wartości użytkowej.
oraz
- metodą B - gdzie osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie próbnego doju i zgromadzenie wszystkich niezbędnych informacji jest przeszkolony i uprawniony przez organizację prowadzącą ocenę wartości użytkowej hodowca bydła lub upoważniona przez niego osoba, która w jego imieniu, po przeszkoleniu zostanie uprawniona przez organizację prowadzącą ocenę wartości użytkowej do przeprowadzenia próbnego doju i zgromadzenia wszystkich niezbędnych informacji w danym stadzie/oborze.

W zależności od częstotliwości i zakresu gromadzonych i rejestrowanych danych rozróżniamy następujące rodzaje oceny:

1. **A4, B4** – próbne udoje przeprowadzane są co 4 tygodnie, kg mleka rejestrowane są ze wszystkich dojów przeprowadzonych w dobie próbnego doju, pobierana jest jedna

- łączna próbka mleka dla każdej dojenej krowy w równej ilości ze wszystkich dojów przeprowadzonych w dobie próby.
2. **A6, B6** – próbne udoje przeprowadzane są co 6 tygodni, kg mleka rejestrowane są ze wszystkich dojów przeprowadzonych w dobie próbnego doju, pobierana jest jedna łączna próbka mleka dla każdej dojenej krowy w równej ilości ze wszystkich dojów przeprowadzonych w dobie próby.
 3. **A8, B8** – próbne udoje przeprowadzane są co 8 tygodni, kg mleka rejestrowane są ze wszystkich dojów przeprowadzonych w dobie próbnego doju, pobierana jest jedna łączna próbka mleka dla każdej dojenej krowy w równej ilości ze wszystkich dojów przeprowadzonych w dobie próby.
 4. **AT4, BT4** – próbne udoje przeprowadzane są co 4 tygodnie, kg mleka rejestrowane są tylko na jednym z dojów przeprowadzonych w dobie próbnego udoju, naprzemiennie w jednym miesiącu rano, a w kolejnym wieczorem i w trakcie doju pobierana jest jedna próbka mleka dla każdej dojenej krowy. Rejestrowany jest również czas rozpoczęcia bieżącego doju oraz doju bezpośrednio go poprzedzającego.
 5. **AT6, BT6** – próbne udoje przeprowadzane są co 6 tygodni, kg mleka rejestrowane są tylko na jednym z dojów przeprowadzonych w dobie próbnego udoju naprzemiennie na jednym próbnym udoju rano, a na kolejnym wieczorem i w trakcie doju pobierana jest jedna próbka mleka dla każdej dojenej krowy. Rejestrowany jest również czas rozpoczęcia bieżącego doju oraz doju bezpośrednio go poprzedzającego.
 6. **AZ, BZ** – stosowane w stadach z systemem automatycznego pomiaru i rejestracji kg udojonego mleka, które posiadają akredytację ICAR oraz są regularnie sprawdzane i kalibrowane może być stosowana metoda AZ/BZ polegająca na rejestracji bezpośrednio z systemu hali udojowej wydajności krów z całej doby, natomiast na potrzebę określenia składu mleka pobierana jest jedna próbka mleka dla każdej dojenej krowy z jednego doju w ciągu doby. Godzina i minuta doju bieżącego i poprzedniego pobierana jest dla każdej krowy indywidualnie z systemu hali udojowej. Metoda **AZ** oraz **BZ** są oferowane hodowcom co 4, co 6 lub co 8 tygodni.
 7. **AR, BR** - metody oferowane tylko hodowcom posiadającym stada wyposażone w roboty udojowe. Dane o ilości udojonego mleka pobierane są z systemu robota z minimum 48 godzin poprzedzających dój, na którym pobrana jest próbka mleka dla każdej krowy indywidualnie. Skład mleka określany jest na podstawie analizy jednej

próbki z 1 doju w dobie próby. Metoda **AR** oraz **BR** dostępna jest w wersji co 4, co 6 lub co 8 tygodni.

Pełen zakres danych rejestrowanych na próbnym doju zawiera również rejestrację przez zootechnika oceny lub w przypadku metod z grupy **B**, przez przeszkolonego hodowcę bydła lub osobę przez niego upoważnioną, do rejestracji wszelkich zdarzeń powiązanych z laktacją krów dojonych oraz ich przybyciem lub ubyciem, jak również rejestrację cech związanych z użytkowością rozplodową na podstawie informacji uzyskanych od hodowcy/producenta mleka.

Próbny udój polega na ustaleniu (zmierzeniu) i zarejestrowaniu ilości udojonego mleka indywidualnie od każdej krowy oraz pobraniu, indywidualnie od każdego zwierzęcia, reprezentatywnej próbki mleka. Dane dotyczące próbnych dojów w znacznej większości rejestrowane są w Systemie Rejestracji Udojów obsługiwanym przez zootechników oceny skąd dane transmitowane są do jednostki przetwarzania danych systemu teleinformatycznego PFHBiPM. Innym kanałem mogą być formularze papierowe wypełniane przez zootechników, z których dane wprowadzane są przez upoważnionych operatorów do systemu teleinformatycznego PFHBiPM. W przypadkach współpracy z oborami wyposażonymi w skomputeryzowane i kalibrowane systemy rejestracji udojów, dane transmitowane są z nich do jednostki przetwarzania systemu teleinformatycznego PFHBiPM.

Analiza składu fizyko-chemicznego mleka wykonywana jest w laboratoriach należących do PFHBIPM i polega na określeniu zawartości suchej masy, zawartości tłuszczu, białka w tym kazeiny i laktozy oraz określeniu liczby komórek somatycznych i zawartości mocznika. Otrzymane wyniki analiz mleka transmitowane są do systemu teleinformatycznego PFHBiPM, gdzie łączone są z danymi o wydajności ocenianych krów.

Ocena cech funkcjonalnych takich jak: szybkość oddawania mleka oceniana w skali od 1 do 5 (gdzie 1 oznacza bardzo wolne a 5 bardzo szybkie), zachowanie się krów podczas doju (temperament) oceniane w skali od 1 (zwierzę powolne i łagodne) do 3 (zwierzę pobudliwe lub agresywne), jest oceną subiektywną krów prowadzoną na podstawie informacji przekazanych przez hodowcę zootechnikowi oceny podczas próbnego udoju. Do cech funkcjonalnych mierzalnych zaliczana jest również liczba komórek somatycznych oznaczana w każdej pobranej próbce mleka.

Ocena użytkowości rozplodowej bydła polega na ustaleniu dla każdej samicy w stadzie: wieku pierwszego wycielenia; okresów międzyciążowych; okresów międzwycieleniowych, rodzajów porodu; żywotności urodzonego cielęcia.

Rodzaj porodu oceniany jest w skali punktowej od 1 (samodzielny) do 6 (cesarskie cięcie), a żywotność cieląt w skali od 1 (cielę żywe, normalne, bez deformacji), do 4 (cielę z deformacjami lub potworkowate, martwe).

Ocena typu i budowy krów rasy białogrzbietej może być wykonana przez specjalistów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie lub działu hodowli PFHBiPM jednokrotnie w trakcie I laktacji w okresie od 15-300 dnia laktacji lub u krów w dalszych laktacjach w czasie trwania laktacji od 15 dnia po wycieleniu. Ocena typu i budowy krów rasy białogrzbietej polega na ocenie cech liniowych, cech opisowych, ocenie ogólnej fenotypu zwierząt (klasyfikacji) oraz rejestracji wad ich budowy.

Oceniane są cechy budowy takie jak:

- 1) wysokość w krzyżu (cm);
- 2) głębokość tułowia;
- 3) szerokość klatki piersiowej;
- 4) długość odcinka piersiowego tułowia;
- 5) długość zadu;
- 6) ustawienie zadu;
- 7) szerokość zadu;
- 8) postawa nóg tylnych – widok z boku;
- 9) kąt racicy;
- 10) pęcina;
- 11) postawa nóg tylnych - widok z tyłu;
- 12) struktura stawu skokowego,
- 13) zawieszenie przednie wymienia;
- 14) długość przedniej części wymienia;
- 15) długość tylnej części wymienia;
- 16) zawieszenie tylne wymienia;
- 17) więzadło środkowe wymienia;
- 18) położenie wymienia;
- 19) szerokość wymienia;
- 20) umiejscowienie strzyków tylnych;
- 21) kierunek strzyków tylnych;
- 22) umiejscowienie strzyków przednich;

- 23) długość strzyków;
- 24) grubość strzyków;
- 25) umięśnienie przodu;
- 26) umięśnienie zadu;
- 27) lokomocja (opcjonalnie).

Powyższe cechy stanowią grupę cech liniowych, które oceniane są w skali liniowej od 1 do 9 punktów, przy czym wartości 1 i 9 określają zarazem ekstrema biologiczne cech. Cecha „wysokość w krzyżu” wyrażana jest w centymetrach na podstawie pomiarów wykonanych laską zoometryczną.

Cechy opisowe nie są cechami liniowymi w sensie biologicznym, ale są związane z określoną częścią (obszarem funkcjonalnym) ciała zwierzęcia i są punktowane w skali od 50 do 97 punktów.

Przy ocenie cech opisowych krowy uwzględniane są następujące cechy liniowe:

Kaliber:

- wysokość w krzyżu (cm);

Typ i budowa:

- głębokość tułowia;
- szerokość klatki piersiowej;
- długość odcinka piersiowego tułowia;
- długość zadu;
- ustawienie zadu;
- szerokość zadu;

Nogi i racice:

- postawa nóg tylnych - widok z boku;
- kąt racicy;
- pęcina;
- struktura stawu skokowego;
- postawa nóg tylnych - widok z tyłu;
- lokomocja (opcjonalnie);

Wymię:

- zawieszenie przednie wymienia;

- długość przedniej części wymienia;
- długość tylnej części wymienia;
- zawieszenie tylne wymienia;
- więzadło środkowe wymienia;
- położenie wymienia;
- szerokość wymienia;
- umiejscowienie strzyków tylnych;
- kierunek strzyków tylnych;
- umiejscowienie strzyków przednich;
- długość strzyków;
- grubość strzyków;

Umięśnienie:

- umięśnienie przodu;
- umięśnienie zadu.

Ocenę ogólną fenotypu krowy ustala się na podstawie sumy iloczynów punktacji cech opisowych i ich wag w ocenie ogólnej:

- Kaliber 20%
- Typ i budowa 15%
- Nogi i racice 10%
- Wymię 30%
- Umięśnienie 25%

Na podstawie przyznanej punktacji ogólnej fenotypu, krowy są klasyfikowane do jednej z następujących kategorii zgodnych z wzorcem rasy:

Doskonała	90-97 pkt. (EX)
Bardzo dobra	85-89 pkt. (BD)
Dobra	80-84 pkt. (DB)
Dość dobra	75-79 pkt. (DD)
Dostateczna	70-74 pkt. (DS)
Słaba	65-69 pkt. (SL)
Bardzo słaba	50-64 pkt. (BS)

W zależności od numeru laktacji, w której przeprowadza się ocenę typu i budowy maksymalna punktacja za ocenę ogólną fenotypu może wynosić:

I laktacja	- 89 pkt.
II laktacja	- 92 pkt.
III laktacja	- 95 pkt.
IV i dalsze laktacje	- 97 pkt.

Podczas oceny fenotypu krów rejestrowane są także wady ich budowy. Występowanie wady oznaczone zostaje za pomocą cyfry 1 lub 2, która określa stopień nasilenia wady. Cyfra 1 oznacza występowanie wady, a cyfra 2 – duże nasilenie wady.

Lista wad budowy krowy.

Wady przodu:

- 1 - rozłupany kłęb
- 2 - słabo związane barki

Wady środkowej partii ciała:

- 3 - przewężenie za łopatkami
- 4 - podkasany brzuch

Wady grzbietu:

- 5 - łęgowaty
- 6 - karpiowaty

Wady zadu:

- 7 - wysoka nasada ogona
- 8 - zapadnięty odbył
- 9 – cofnięty krętarz

Wady kończyn

- 10 – beczkowate kończyny
- 11 - postawa francuska
- 12 - zbyt szeroka szpara racicy

Wady wymienia:

- 13 - nierównomierny rozwój ćwiartek
- 14 - wymię piętrowe
- 15 - nieczynna jedna ćwiartka
- 16 - strzyki niecyldryczne
- 17 - lejkowata nasada strzyków
- 18 - strzyki dodatkowe
- 19 - międzystrzyki

- 20 - przystrzyk
- 21 - dodatkowe strzyki drożne
- 22 - poprzeczne przewiązanie wymienia
- 23 - wymię niewykształcone
- 24 – wymię kozie
- 25 – przetoka strzyka

Wszelkiego rodzaju naliczenia i obliczenia wydajności na potrzeby oceny wartości użytkowej wykonywane są w centrum obliczeniowym ZETO Software Sp. z o.o.

Wyniki oceny wartości użytkowej bydła rasy białogrzbietej w zakresie cech produkcji mleka udostępniane są właścicielowi, posiadaczowi zwierząt każdorazowo po wykonaniu próbnego udoju, w postaci wydrukowanych raportów lub - na życzenie hodowcy - w formie elektronicznej lub poprzez program PFHBiPM do zarządzania stadem.

Ocena wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mięsa

Ocena wartości użytkowej bydła białogrzbietego w stadach ocenianych w zakresie cech produkcji mięsa prowadzona jest metodą „C” gdzie:

- 1) do obowiązków pracownika PFHBiPM należy dokonywanie wszystkich zapisów w obowiązującej dokumentacji hodowlanej oraz określenie stopnia umięśnienia zwierzęcia oraz wykonanie pomiarów zoometrycznych (wysokości w krzyżu i obwodu klatki piersiowej);
- 2) do obowiązków hodowcy należy bieżąca rejestracja zdarzeń w stadzie oraz określanie masy ciała zwierzęcia w określonych metodyką terminach.

Minimalna częstotliwość wizyt pracownika PFHBiPM w stadzie bydła białogrzbietego o mięsnym kierunku użytkowania - 2 razy w ciągu roku.

Oceną wartości użytkowej bydła białogrzbietego w zakresie cech produkcji mięsa obejmuje się wszystkie zwierzęta utrzymywane w stadzie o mięsnym kierunku użytkowania.

Ocena wartości użytkowej bydła białogrzbietego w zakresie cech produkcji mięsa obejmuje:

- 1) ocenę stopnia umięśnienia;
- 2) ocenę tempa przyrostu masy ciała;
- 3) ocenę użytkowości rozplodowej.

Ocena użytkowości rozplodowej bydła polega na ustaleniu dla każdej samicy w stadzie:

- 1) wieku pierwszego wycielenia;
- 2) okresów międzyciążowych (jeśli jest to możliwe do obliczenia w przypadku stosowania inseminacji lub krycia z ręki);

- 3) okresów międzwycieleniowych;
- 4) rodzaju porodu;
- 5) żywotności urodzonego cielęcia.

Ocena użytkowości rozplodowej bydła rasy białogrzbietego w zakresie cech produkcji mięsa w zakresie określonym w ust. 1 pkt 1-3 prowadzi się na podstawie następujących danych, ustalanych dla każdej samicy w stadzie:

- 1) daty urodzenia;
- 2) daty pokrycia lub daty sztucznego unasiennienia, lub czasu przebywania buhaja w stadzie, w przypadku krycia haremowego;
- 3) nazwy i numeru identyfikacyjnego buhaja użytego do krycia lub buhaja, którego nasienie zostało użyte do wykonania zabiegu sztucznego unasiennienia;
- 4) daty pozyskania i liczby uzyskanych komórek jajowych lub zarodków;
- 5) daty przeniesienia zarodka, danych o rodzicach genetycznych;
- 6) daty wycielenia lub poronienia;
- 7) liczby wycieleń od początku okresu rozplodowego;
- 8) numerów identyfikacyjnych urodzonych cieląt;
- 9) płci i liczby urodzonych cieląt;
- 10) daty ubycia i przyczyny ubycia.

Określenie rodzaju porodu polega na zakwalifikowaniu go do jednej z następujących kategorii:

- 1) samodzielny;
- 2) łatwy;
- 3) trudny przy użyciu znacznie większej siły niż normalnie;
- 4) ciężki (zabieg chirurgiczny, uszkodzenie krowy lub cielęcia, embriotomia);
- 5) poronienie;
- 6) cesarskie cięcie.

Określenie żywotności urodzonego cielęcia polega na zakwalifikowaniu go do jednej z następujących kategorii:

- 1) cielę żywe, normalne;
- 2) cielę martwe przy urodzeniu lub padło w ciągu 24 godzin;
- 3) cielę z wadami budowy lub potworkowate.

Pomiary zoometryczne przeprowadza się u krów jednorazowo. Pomiarom podlegają krowy pierwsiastki oraz nowo przybyłe krowy pod ocenę po pierwszym zarejestrowanym wycieleniu.

Mierzone parametry to:

- wysokość w krzyżu - pomiaru dokonuje się za pomocą laski zoometrycznej, a wynik wyraża się w centymetrach,
- obwód klatki piersiowej - pomiaru dokonuje się za pomocą taśmy zoometrycznej, a wynik wyraża się w centymetrach.

Ocena stopnia umięśnienia bydła rasy białogrzbiętej o mięsnym kierunku użytkowania polega na wizualnej ocenie umięśnienia poszczególnych partii ciała krowy po wycieleniu. Ocena ta dokonywana jest od 15 dnia po wycieleniu.

Ocena ogólna umięśnienia krów określana jest w oparciu o

- 1) wizualną ocenę budowy łopatki - 20%
- 2) szerokość i umięśnienie grzbietu - 30%
- 3) szerokość, długość i wysklepienie udźca – 50% (wagi wyrażane są w procentach).

Ocena każdej z cech jest wyrażona w skali od 50 do 100 pkt. Suma iloczynów punktacji za poszczególne partie ciała i ich wag stanowi ocenę stopnia umięśnienia, którą interpretuje się następująco:

- 1) bardzo dobre (90-100 pkt.);
- 2) dobre (80-89 pkt.);
- 3) dostateczne (70-79 pkt.);
- 4) słabe (60-69 pkt.);
- 5) bardzo słabe (50-59 pkt.)

Określenie tempa przyrostu masy ciała polega na:

- 1) ustaleniu masy zwierzęcia w następujących okresach jego życia:
 - a) od dnia urodzenia do 48 godz. po urodzeniu dla wszystkich ocenianych zwierząt,
 - b) w okresie od 165 do 255 dnia życia dla wszystkich objętych oceną zwierząt,
 - c) między 375 a 465 dniem życia - dla buhajów hodowlanych.
- 2) obliczeniu standaryzowanej masy ciała zwierzęcia na:
 - a) 210 dzień życia - dla jałowic i buhajków,
 - b) 420 dzień życia - dla buhajów hodowlanych.

Obliczenia standaryzowanej masy ciała zwierzęcia na określony dzień jego życia dokonuje się według wzoru:

$$MCS = [(MCB - MCU) / WW] \times WS + MCU$$

gdzie:

MCS - oznacza masę ciała standaryzowaną zwierzęcia określoną w kg,

MCB - oznacza rzeczywistą masę ciała zwierzęcia w dniu ważenia w kg,

MCU - oznacza rzeczywistą masę ciała zwierzęcia ustaloną do 48 godz. po urodzeniu w kg,

WW - oznacza wiek zwierzęcia w dniu ważenia, wyrażony w dniach,

WS – standaryzowany wiek zwierzęcia w dniach (210 lub 420).

1. Wyliczeniu średnich dobowych przyrostów masy ciała zwierzęcia w okresach:

a) od dnia urodzenia do 210 dnia życia - dla buhajków i jałowic,

b) od 210 do 420 dnia życia - dla buhajów hodowlanych.

Obliczenia średnich dobowych przyrostów masy ciała zwierzęcia dokonuje się według wzoru:

$$PDMC = (MCB - MCU) \times 1000 / (WW2 - WW1)$$

gdzie: PDMC - oznacza przyrost dobowy masy ciała zwierzęcia wyrażony w g (gramach),

MCB – oznacza rzeczywistą masę ciała końcową zwierzęcia w dniu ważenia wyrażoną w kg,

MCU- oznacza rzeczywistą masę ciała początkową zwierzęcia w dniu ważenia wyrażoną w kg,

WW2 - oznacza wiek końcowy zwierzęcia w dniu ważenia wyrażona w dniach,

WW1 - oznacza wiek początkowy zwierzęcia w dniu ważenia wyrażona w dniach.

Wyniki oceny wartości użytkowej bydła białogrzbietego w zakresie cech produkcji mięsa docelowo rejestrowane są w systemie teleinformatycznym i udostępniane są właścicielowi - posiadaczowi zwierząt, w postaci dokumentacji hodowlanej.

Wyniki zbiorcze (roczne) publikowane są w wydawnictwach krajowych i regionalnych PFHBiPM oraz umieszczane na stronie internetowej.

VIII. System wykorzystywany do przeprowadzania oceny genetycznej

Ze względu na zbyt małą liczebność populacji bydła rasy białogrzbietej, która jest odtwarzaną rasą zagrożoną wyginięciem nie jest prowadzona ocena genetyczna.

IX. Struktura księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej i zasady wpisu do księgi hodowlanej.

Księgi hodowlane dla krów i buhajów hodowlanych rasy białogrzbieter prowadzone są w formie elektronicznej na podstawie informacji źródłowych stwierdzających pochodzenie zwierząt oraz ich wartość użytkową zawartych w rejestrze RB prowadzonym przez UP w Lublinie oraz w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM.

Zakres informacji gromadzonych o zwierzętach wpisanych do księgi hodowlanej bydła rasy białogrzbieter w systemie teleinformatycznym PFHBiPM oraz w rejestrze RB obejmuje:

- 1) numer identyfikacyjny zwierzęcia, nadany na podstawie przepisów o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 2) datę urodzenia zwierzęcia;
- 3) rasę i płeć zwierzęcia;
- 4) nazwę zwierzęcia, jeżeli została nadana, a w przypadku zwierzęcia urodzonego w wyniku przeniesienia zarodka (embriotransferu), również oznaczenie „ET” z tym, że dodatkowo:
 - a) w przypadku buhajów uznanych za założycieli rasy po nazwie buhaja dodawana będzie litera „O”;
 - b) w przypadku krów uznanych za założycielki rasy po nazwie krowy dodawana będzie litera „M”;
- 5) datę dokonania wpisu w księdze oraz jej symbol oznaczający sekcję i klasę księgi:
 - a) w przypadku zwierząt wpisanych do klasy mlecznej, zostanie zarejestrowany symbol „W” lub „G”;
 - b) w przypadku zwierząt wpisanych do klasy mięsnej zostanie zarejestrowany symbol „Wm” lub „Gm”;
- 6) hodowcę/właściciela lub nazwę podmiotu, numer siedziby stada i adres oraz oznaczenie formy prawnej wykonywanej działalności, a w przypadku osoby fizycznej - jej imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres,
- 7) informacje dotyczące pochodzenia zwierzęcia, w tym nazwy i numery identyfikacyjne przodków zwierzęcia oraz ich numery w księdze hodowlanej lub rejestrze, jeżeli różnią się od ich numerów identyfikacyjnych;
- 8) opis umaszczenia z uwzględnieniem ewentualnych dopuszczalnych wad umaszczenia;

Na podstawie informacji gromadzonych w rejestrze RB generowane są i drukowane świadectwa zootechniczne dla zwierząt czystorasowych oraz zaświadczenia potwierdzające ich pochodzenie dla pozostałych zwierząt rasy białogrzbietej

Zakres informacji o zwierzętach wpisanych do księgi hodowlanej bydła rasy białogrzbietej w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM obejmuje:

- 1) numer identyfikacyjny zwierzęcia, nadany na podstawie przepisów o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 2) datę urodzenia zwierzęcia;
- 3) rasę i płeć zwierzęcia;
- 4) nazwę zwierzęcia, jeżeli została nadana, a w przypadku zwierzęcia urodzonego w wyniku przeniesienia zarodka (embriotransferu), również oznaczenie „ET” z tym, że dodatkowo:
 - a) w przypadku buhajów uznanych za założycieli rasy po nazwie buhaja dodawana będzie litera „O”;
 - b) w przypadku krów uznanych za założycielki rasy po nazwie krowy dodawana będzie litera „M”;
- 5) datę dokonania wpisu w księdze oraz jej symbol oznaczający sekcję i klasę księgi:
 - a) w przypadku zwierząt wpisanych do klasy mlecznej, zostanie zarejestrowany symbol „W” lub „G”,
 - b) w przypadku zwierząt wpisanych do klasy mięsnej zostanie zarejestrowany symbol „Wm” lub „Gm”;
- 6) hodowcę/właściciela lub nazwę podmiotu, numer siedziby stada i adres oraz oznaczenie formy prawnej wykonywanej działalności, a w przypadku osoby fizycznej - jej imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres,
- 7) informacje dotyczące pochodzenia zwierzęcia, w tym nazwy i numery identyfikacyjne przodków zwierzęcia oraz ich numery w księdze hodowlanej lub rejestrze, jeżeli różnią się od ich numerów identyfikacyjnych;
- 8) wynik badania markerów DNA, jeżeli badanie to zostało przeprowadzone, a w przypadku zwierząt urodzonych w stacjach ET w wyniku przeniesienia zarodka, również wyniki badania markerów DNA rodziców biologicznych zwierzęcia;
- 9) wynik badania na nosicielstwo wad genetycznych, jeżeli badanie to zostało przeprowadzone;
- 10) wyniki oceny wartości użytkowej.

Struktura księgi

Dla bydła rasy białogrzbieter prowadzona jest:

- **sekcja główna** prowadzona dla samic i samców;
- **sekcje dodatkowe** prowadzone tylko dla samic w zależności od kierunku użytkowania.

W sekcji głównej (G) ponadto wyodrębnione są:

- **klasa niezgodna fenotypowo (Gnf)** – prowadzona dla samic użytkowanych w kierunku produkcji mleka oraz buhajów spełniających jedynie wymagania rodowodowe
- **klasa mięsna (Gm)** – prowadzona tylko dla samic użytkowanych w kierunku produkcji mięsa, a w niej również :
 - **klasa niezgodna fenotypowo (Gmnf)**, – prowadzona tylko dla samic użytkowanych w kierunku produkcji mięsa spełniających jedynie wymagania rodowodowe

Zwierzęta z klasy niezgodnej fenotypowo (Gnf) sekcji głównej nie będą kwalifikowane na matki buhajów i ojców buhajów.

Sekcje dodatkowe prowadzone są tylko dla samic, w zależności od kierunku użytkowości:

- **sekcja dodatkowa (W)** dla samic użytkowanych w kierunku produkcji mleka,
- **sekcja dodatkowa mięsna (Wm)** dla samic użytkowanych w kierunku produkcji mięsa.

WARUNKI WPISU DO SEKCJI GŁÓWNEJ KSIĘGI (G):

Sekcja główna księgi

Samice

Do sekcji głównej księgi (G) wpisywane są samice rasy białogrzbieter które:

- 1) są objęte oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mleka;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) zostały uznane za zgodne z wzorcem rasy białogrzbieter;
- 4) posiadają dwa pokolenia przodków wpisanych do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter lub zostały uznane za założycielki rasy na podstawie odstępstwa, o którym mowa w art. 19 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012.

Do klasy niezgodnej fenotypowo sekcji głównej (Gnf) wpisywane są samice, które pod względem fenotypowym odbiegają od wzorca rasy białogrzbieter i spełniają podstawowe warunki wpisu do sekcji głównej księgi, tj:

- 1) są objęte oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mleka;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) posiadają dwa pokolenia przodków wpisanych do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter;

Buhaje

Do sekcji głównej księgi (G) wpisywane są buhaje rasy białogrzbieter które:

- 1) urodziły się w stadach lub w trakcie wpisu do księgi hodowlanej znajdują się w stadach poddanych ocenie wartości użytkowej;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) zostały uznane za zgodne z wzorcem rasy białogrzbieter;
- 4) posiadają dwa pokolenia przodków wpisanych do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter lub zostały uznane za założycieli rasy na podstawie odstępstwa, o którym mowa w art. 19 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012;
- 5) których pochodzenie zostało potwierdzone za pomocą markerów DNA.

I. **Do klasy niezgodnej fenotypowo sekcji głównej (Gnf)** wpisuje się buhaje, które pod względem fenotypowym odbiegają od wzorca rasy białogrzbieter i spełniają podstawowe warunki wpisu do sekcji głównej księgi, tj

- 1) urodziły się w stadach lub w trakcie wpisu do księgi hodowlanej znajdują się w stadach poddanych ocenie wartości użytkowej;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) posiadają dwa pokolenia przodków wpisanych do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter;
- 4) których pochodzenie zostało potwierdzone za pomocą badania markerów DNA.

Klasa mięsna sekcji głównej księgi

Do klasy mięsnej sekcji głównej księgi (Gm) wpisywane są samice rasy białogrzbieter, które:

- 1) są objęte oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mięsa;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) zostały uznane za zgodne z wzorcem rasy białogrzbieter;
- 4) posiadają dwa pokolenia przodków wpisanych do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter lub zostały uznane za założycielki rasy na podstawie odstępstwa, o którym mowa w art. 19 ust. 2 rozporządzenia 2016/1012.

Do klasy niezgodnej fenotypowo klasy mięsnej sekcji głównej (Gmnf) wpisywane są samice, które pod względem fenotypowym odbiegają od wzorca rasy białogrzbieter i spełniają podstawowe warunki wpisu do sekcji głównej księgi, tj:

- 1) są objęte oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mięsa;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) posiadają dwa pokolenia przodków wpisanych do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter;

WARUNKI REJESTROWANIA SAMIC W SEKCJI DODATKOWEJ KSIĘGI RASY BIAŁOGRZBIETER(W):

W sekcji dodatkowej (W) rejestrowane są samice, które:

- 1) są objęte oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mleka;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) w przypadku braku udokumentowanego pochodzenia fenotypowo odpowiadają wzorcowi rasy i których odrębność genetyczna została potwierdzona badaniami genetycznymi, lub
- 4) posiadają znane pochodzenie po rodzicach wpisanych do księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter lub ksiąg hodowlanych prowadzonych dla rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, polskiej czarno-białej, polskiej czerwono-białej i nie posiadają udziału

genów innych ras określonego na podstawie dokumentacji hodowlanej i posiadają potwierdzoną badaniami odrębność genetyczną.

W sekcji dodatkowej mięsnej (Wm) rejestrowane są samice, które:

- 1) są objęte oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mięsa;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) w przypadku braku udokumentowanego pochodzenia fenotypowo odpowiadają wzorcowi rasy i których odrębność genetyczna została potwierdzona badaniami genetycznymi, lub
- 4) posiadają znane pochodzenie po rodzicach wpisanych do księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej lub ksiąg hodowlanych prowadzonych dla rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, polskiej czarno-białej, polskiej czerwono-białej i nie posiadają udziału genów innych ras określonego na podstawie dokumentacji hodowlanej i posiadają potwierdzoną badaniami odrębność genetyczną.

Podniesienie statusu potomstwa zwierząt zarejestrowanych w sekcjach dodatkowych poprzez wpisanie do sekcji głównej księgi (G):

- I. Na podstawie Załącznika II Część I Rozdział III ust. 1 do rozporządzenia 2016/1012, do **sekcji głównej księgi (G)** może zostać wpisana:

samica, która:

- 1) urodziła się w stadzie objętym oceną wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mleka lub cech produkcji mięsa lub została objęta taką oceną;
- 2) została zidentyfikowana zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) została uznana za zgodną z wzorcem rasy;
- 4) pochodzi po ojcu wpisanym do sekcji głównej księgi dla rasy białogrzbietej;
- 5) jest potomkiem matki zarejestrowanej w sekcji dodatkowej księgi dla rasy białogrzbietej lub matki wpisanej do sekcji głównej tej księgi przed wejściem w życie rozporządzenia PE i Rady 2016/1012 , która pochodzi:
 - a) po ojcu i obu dziadkach wpisanych do sekcji głównej księgi dla rasy białogrzbietej;
 - b) po matce i babce ze strony matki zarejestrowanych w sekcji dodatkowej księgi dla rasy białogrzbietej.

buhaj, który:

- 1) urodził się w stadzie lub w trakcie wpisu do księgi hodowlanej znajduje się w stadzie objętym oceną wartości użytkowej;
- 2) został zidentyfikowany zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) został uznany za zgodnego z wzorcem rasy;
- 4) którego pochodzenie zostało potwierdzone za pomocą badania markerów DNA;
- 5) pochodzi po ojcu wpisanym do sekcji głównej księgi dla rasy białogrzbietej;
- 6) jest potomkiem matki zarejestrowanej w sekcji dodatkowej księgi dla rasy białogrzbietej lub matki wpisanej do sekcji głównej tej księgi przed wejściem w życie rozporządzenia PE i Rady 2016/1012, która pochodzi:
 - a) po ojcu i obu dziadkach wpisanym do sekcji głównej księgi dla rasy białogrzbietej;
 - b) po matce i babce ze strony matki zarejestrowanych w sekcji dodatkowej księgi dla rasy białogrzbietej.

II. Na podstawie odstępstwa, o którym mowa w Załączniku II Część 1 Rozdział III ust. 2 do rozporządzenia 2016/1012, do **sekcji głównej księgi (G)** mogą zostać wpisane:

samice, które:

- 1) są poddane ocenie wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mleka lub cech produkcji mięsa;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) zostały uznane za zgodne z wzorcem rasy białogrzbietej;
- 4) pochodzą po rodzicach i dziadkach wpisanym do sekcji głównej lub zarejestrowanych w sekcji dodatkowej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej;

buhaje, które:

- 1) urodziły się w stadach lub w trakcie wpisu do księgi hodowlanej znajdują się w stadach poddanych ocenie wartości użytkowej;
- 2) zostały zidentyfikowane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 3) pochodzą po rodzicach i dziadkach wpisanym do sekcji głównej lub zarejestrowanych w sekcji dodatkowej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej;

- 4) zostały uznane przez prowadzącego księgę za zwierzęta niezbędne do wykorzystania w rozrodzie w populacji bydła białogrzbiatego uczestniczącej w realizacji programu hodowlanego dla tej populacji bydła;
- 5) zostały uznane za zgodne z wzorcem rasy;
- 6) których pochodzenie zostało potwierdzone za pomocą badania markerów DNA.

TRYB WPISYWANIA DO KSIĘGI HODOWLANEJ DLA RASY BIAŁOGRZBIETEJ

Krowy

1. Typowanie samic do wpisu do odpowiedniej sekcji i klasy księgi hodowlanej jest przeprowadzane na podstawie informacji rodowodowych zawartych w rejestrze RB oraz w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM, w którym gromadzone są informacje o zwierzętach wpisanych do księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej oraz po dokonanej ocenie zgodności rasowej przez prowadzącego księgę.
2. Samice wpisywane są do księgi hodowlanej na wniosek hodowcy.
3. Jednostka prowadząca dokumentację księgi hodowlanej rejestruje wpis samicy do odpowiedniej sekcji i klasy księgi hodowlanej wynikającej z kierunku w jakim użytkowana jest krowa.
4. Hodowca może jednorazowo zdecydować o zmianie kierunku użytkowania samicy z mięsno-mlecznego na mięsny lub z mięsnego na mleczno-mięsny w trakcie pierwszej lub kolejnej laktacji poprzez przeniesienie jej do stada, w którym prowadzona jest ocena wartości użytkowej w zakresie cech produkcji mięsa lub cech produkcji mleka. Wówczas prowadzący księgę hodowlaną dokonuje zmiany klasy sekcji głównej księgi lub zmiany sekcji dodatkowej tej samicy odpowiednio do zakresu w jakim prowadzona jest jej ocena wartości użytkowej.
5. Wpisu samicy do odpowiedniej sekcji i klasy księgi hodowlanej dokonuje osoba uprawniona do wpisywania bydła rasy białogrzbietej do ksiąg hodowlanych, która jest zobowiązana do:
 - 1) oceny zgodności samicy z wzorcem rasowym dla bydła rasy białogrzbietej;
 - 2) pobrania tkanki biologicznej w celu potwierdzenia jej pochodzenia, jeżeli samica zastała wyznaczona do weryfikacji jej pochodzenia, i wpisania samicy do odpowiedniej sekcji i klasy księgi hodowlanej po otrzymaniu ekspertyzy

potwierdzającej jej pochodzenie po rodzicach wskazanych w dokumentacji hodowlanej;

- 3) pobrania tkanki biologicznej w celu określenia odrębności genetycznej w przypadku samic nie posiadających udokumentowanego pochodzenia ale fenotypowo odpowiadających wzorcowi rasy białogrzbietej.
- 4) wystawienia na wniosek hodowcy/posiadacza samicy zaświadczenia potwierdzającego jej wpis do sekcji głównej księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbietej lub jej zarejestrowania w sekcji dodatkowej tej księgi;
- 5) rejestracji wpisu samicy do odpowiedniej sekcji i klasy księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbietej w rejestrze RB oraz w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM .

Buhaje

1. Typowanie buhajów do wpisu do księgi hodowlanej jest przeprowadzane na podstawie informacji rodowodowych zawartych w rejestrze RB oraz w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM , w którym gromadzone są informacje o zwierzętach wpisanych do księgi hodowlanej dla rasy białogrzbietej oraz o dokonanej ocenie zgodności rasowej przez prowadzącego księgę.
2. Buhaje wpisuje się do księgi hodowlanej pomiędzy 10 a 18 miesiącem życia buhaja na wniosek hodowcy. W przypadku zgłoszenia buhaja do wpisu w innym terminie indywidulaną decyzję o przyjęciu wniosku podejmuje Kierownik zadania „Prowadzenie ksiąg bydła rasy białogrzbietej”.
3. Wpisu buhaja do księgi hodowlanej dokonuje osoba uprawniona do wpisywania bydła rasy białogrzbietej do ksiąg hodowlanych, która jest zobowiązana do:
 - 1) dokonania przeglądu buhajka, oceny zgodności z wzorcem rasowym oraz sporządzenia protokołu z przeglądu buhajka;
 - 2) pobrania tkanki biologicznej w celu potwierdzenia jego pochodzenia i wpisania buhaja do księgi po otrzymaniu ekspertyzy potwierdzającej pochodzenie buhaj po rodzicach wskazanych w dokumentacji hodowlanej;
 - 3) pobrania tkanki biologicznej w celu określenia odrębności genetycznej w przypadku buhajów nie posiadających udokumentowanego pochodzenia ale fenotypowo odpowiadających wzorcowi rasy białogrzbietej

- 4) wystawienia na wniosek hodowcy/posiadacza buhaja zaświadczenia potwierdzającego wpis buhaja do księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbietej;
- 5) rejestracji wpisu buhaja do księgi hodowlanej dla bydła rasy białogrzbietej w rejestrze RB oraz w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM .

X . Świadectwa zootechniczne

Wprowadzanym do handlu czystorasowym zwierzętom rasy białogrzbietej oraz materiałowi biologicznemu pochodzącemu od takich zwierząt muszą towarzyszyć świadectwa zootechniczne zgodne z wzorami określonymi w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2017/717 z dnia 10 kwietnia 2017 r. *ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 w odniesieniu do wzorów formularzy świadectw zootechnicznych dotyczących zwierząt hodowlanych i ich materiału biologicznego wykorzystywanego do rozrodu* wystawione przez związek hodowców uznany na podstawie rozporządzenia 2016/1012.

W przypadku nasienia, komórek jajowych i zarodków pochodzących od zwierząt czystorasowych rasy białogrzbietej pozyskanego, produkowanego, przetwarzanego i przechowywanego w Polsce w centrum pozyskiwania lub przechowywania nasienia lub przez zespół pozyskiwania lub produkcji zarodków zatwierdzony do celów wewnętrznego handlu materiałem biologicznym zgodnie z prawem UE dotyczącym zdrowia zwierząt, na zasadzie odstępstwa, o którym mowa w art. 31 ust.1 rozporządzenia 2016/1012, świadectwa zootechniczne mogą być również wystawiane przez zatwierdzone centrum pozyskiwania lub przechowywania zarodków znajdujące się na liście stanowiącej załącznik do Programu hodowlanego dla bydła rasy białogrzbietej, na podstawie informacji o dawcach materiału biologicznego zawartych w aktualnych świadectwach zootechnicznych wystawionych przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.

Świadectwa zootechniczne dla zwierząt czystorasowych wpisanych do księgi hodowlanej rasy białogrzbietej wydawane są przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie na wniosek hodowcy/posiadacza zwierzęcia. Świadectwa zootechniczne wydawane są na podstawie informacji o zwierzętach zawartych w rejestrze RB prowadzonym przez UP w Lublinie oraz w systemie teleinformatycznym prowadzonym przez PFHBiPM prowadzonym przez PFHBiPM. Jako załącznik do świadectwa zootechnicznego stosowany będzie druk „dodatkowe informacje dotyczące zwierzęcia czystorasowego” zawierający 3 pokoleniowy

rodowód i wszystkie dostępne informacje dotyczące wartości użytkowej i hodowlanej zwierzęcia i jego przodków.

Dla zwierząt, które nie zostały wpisane do sekcji głównej księgi hodowlanej dla rasy białogrzbieter, na wniosek hodowcy/właściciela zwierzęcia, UP w Lublinie może wystawić świadectwo potwierdzające pochodzenie tego zwierzęcia.

XI. Liczebność populacji uczestniczącej w realizacji programu hodowlanego bydła rasy białogrzbieter

W realizacji programu hodowlanego dla rasy białogrzbieter uczestniczy wystarczająco liczna populacja zwierząt tej rasy, która pozwala na realizację tego programu. Na dzień 31 grudnia 2023 r. do księgi hodowlanej wpisanych było 1147 krów oraz 74 buhajów rasy białogrzbieter.

Przeciętna liczba krów rasy białogrzbieter w 2023 roku w stadach objętych oceną wartości użytkowej mlecznej wynosiła 997 sztuk, o średniej wydajności – 3 922 kg mleka, 160 kg tłuszczu przy 4,07%, 131 kg białka przy 3,33%. Oraz 372 krowy objęte oceną w zakresie cech produkcji mięsa. W programie hodowlanym dla rasy białogrzbieter w 2023 roku uczestniczyło 156 stad.

Załącznik nr 1
do programu hodowlanego dla rasy białogrzbietej

**Wykaz centów produkcji lub przechowywania nasienia
uprawnionych do wydawania świadectw zootechnicznych dla nasienia buhajów rasy
białogrzbietej wprowadzanego do obrotu**

1. Stacja Hodowli i Unasienniania Zwierząt Sp. z o.o. w Bydgoszczy, ul. Zamczysko 9a, 85-868 Bydgoszcz.
2. Małopolskie Centrum Biotechniki Sp. z o.o. w Krasnem, 36-007 Krasne k/Rzeszowa.
3. Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu zwierząt Sp. z o.o. w Łowiczu, ul. Topolowa 49, 99-400 Łowicz.
4. Wielkopolskie Centrum Hodowli i Rozrodu i Hodowli Zwierząt w Poznaniu zs. w Tulcach Sp. z o.o., ul. Poznańska 13, 63-004 Tulce.
5. Przedsiębiorstwo Hodowlane KONRAD Krzysztof Przeździecki, ul. Poligonowa 28c, 18-400 Łomża.
6. CenterGen Sp. z o.o., ul. Magazynowa 11A, 99-400 Łowicz.
7. Alta Polska Sp. z o.o., ul. Katarzynów 3, 99-400 Łowicz.
8. INSEMICA, ul. Jarzebinowa 1, 64-234 Bucz.
9. Top Gen Sp. Z o.o. ul B. Chrobrego 23, 48-100 Głubczyce.
10. Instytut Zootechniki PIB w Krakowie ul. Krakowska 1, 32-083 Balice
11. Polska Federacja Hodowców Bydła I Producentów Mleka ul Żurawia 22, 00-515 Warszawa